

LITERATURA

- FRASER-JENKINS C. R. 2007. The species and subspecies in the *Dryopteris affinis* group. – Fern Gazette **18**(1): 1–26.
- HASSLER M. 2025. World Plants. A complete, synonymic checklist of the higher plants of the world. Ver. 25.10. www.worldplants.de (dostęp: 04.11.2025).
- JESSEN S., BUJNOCH W., ZENNER G. & STARK C. 2011. *Dryopteris lacunosa* – eine neue Art des *Dryopteris-affinis* Aggregats (Dryopteridaceae, Pteridophyta). – Kochia **5**: 9–31.
- JESSEN S., BUJNOCH W. & FUCHS J. 2022. *Dryopteris carpatica* spec. nov. – a tetraploid species of the *Dryopteris affinis* aggregate (Dryopteridaceae, Polypodiopsida) from the Southern Carpathians. – Fern Gazette **21**(8): 451–466.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2020. Vascular plants of Poland. An annotated checklist. s. 526. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- SELL P. D. & MURRELL G. 2018. Flora of Great Britain and Ireland. Vol. 1. Lycopodiaceae – Salicaceae. s. lxii + 787. Cambridge University Press, Cambridge.
- SZCZĘŚNIAK E., TLĄKA D. & ROSTAŃSKI A. 2009. Key to identification and descriptions of species Blucker-ferns (*Dryopteris* Adans.) occurring in Poland – W: E. SZCZĘŚNIAK & E. GOLA (red.), Genus *Dryopteris* Adans. in Poland, s. 5–34. Polish Botanical Society, Institute of Plant Biology, University of Wrocław, Wrocław.
- TLĄKA D. 2015. *Dryopteris affinis* (Lowe) Fraser-Jenk. s. str. i *D. pseudodisjuncta* (Tavel ex Fraser-Jenk.) Fraser-Jenk. – nowe gatunki we florze Polski. – Acta Botanica Silesiaca **11**: 173–182.
- TLĄKA D., JEDRZEJCZYK I. & ROSTAŃSKI A. 2024. Taxonomic revision of the *Dryopteris affinis* complex (Dryopteridaceae), with first record of *D. affinis* subsp. *affinis* from Poland. – Annales Botanici Fennici **61**: 17–23.

DARIUSZ TLĄKA, os. nad Sołą 4/19, 32-650 Kęty, Polska; e-mail: tlalkadariusz@gmail.com

Wpłynęło: 09.11.2025 r.; przyjęto do druku: 06.07.2026 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2026-0005>

Nowe stanowisko *Vicia lathyroides* (Fabaceae) w Górach Świętokrzyskich (Wyżyna Małopolska)

Vicia lathyroides L. (wyka lędzwanowata) to roślina jednoroczna o wiotkiej, pokładającej się łodydze o długości od 5 do 25 cm. Jej dolne liście, z jedną lub dwiema parami listków, zakończone są krótkim kończykiem, natomiast górne, z dwiema lub trzema, rzadziej czterema parami listków, przechodzą w nierozgałęziony wąż. Dolne listki są szerokie, odwrotnie sercowate lub jajowate, a górne silniej wydłużone do eliptycznych. Przylistki u nasady liścia są niewielkie i całobrzegie. Kwiaty są drobne, fioletowo-różowe (5–8 mm długości), najczęściej wyrastające pojedynczo, z niebieskofioletową łódeczką na końcu. Odstające strąki, osiągające do 25 mm długości i około 3–3,5 mm szerokości, zawierają 5–10 nasion (RUTKOWSKI 2014). Gatunkiem podobnym jest *Vicia angustifolia*,

która różni się od *V. lathyroides* przede wszystkim dłuższymi (ponad 12 mm długości) i bardziej purpurowymi kwiatami, a także liczbą oraz kształtem listków oraz ząbkowanymi przylistkami.

Vicia lathyroides występuje na siedliskach suchych i piaszczystych, takich jak suche murawy na piaskach, odłogi oraz piaszczyste przydroża. Jest gatunkiem charakterystycznym dla związku *Vicio-lathyroidis-Potentillion argenteae*, obejmującego murawy zazwyczaj bardziej zwarte i bogatsze florystycznie, niż zbiorowiska związku *Corynephorion*. Ich siedliska są bowiem nieco wilgotniejsze i żyzniejsze, a same zbiorowiska często reprezentują bardziej zaawansowane stadia sukcesji roślinności (MATUSZKIEWICZ 2014).

Zwarty zasięg gatunku obejmuje Europę Zachodnią i Środkową – od Hiszpanii, Portugalii, przez Francję i Wielką Brytanię po zachodnią Polskę, Rumunię, Bułgarię i północną Grecję. Poza tym obszarem gatunek spotykany jest na rozproszonych stanowiskach w Europie Północnej (Norwegia, Szwecja, Finlandia), na Krymie, w rejonie Kaukazu, w Azji Mniejszej, na wyspach Morza Śródziemnego, na Półwyspie Iberyjskim oraz w Algierii i Maroku. Jako gatunek introdukowany występuje w zachodniej i wschodniej części Stanów Zjednoczonych i Kanadzie (McFARLANE i in. 2019). Został również zawleczony do Nowej Zelandii (WEBB i in. 1988). *Vicia lathyroides* należy do elementu łącznikowego europejsko-śródziemnomorskiego. W Polsce stanowi zachodni element kierunkowy flory, tj. osiagający na terenie kraju wschodnią granicę zasięgu (ZAJĄC & ZAJĄC 2009). W związku z tym jest stosunkowo rozpowszechniony w zachodniej części kraju, natomiast poza nią występuje na pojedynczych, rozproszonych stanowiskach, koncentrujących się głównie w dolinach Wisły i Bugu (KALINOWSKI 2012; ZAJĄC & ZAJĄC 2019).

Z terenu całej Wyżyny Małopolskiej podawany był zaledwie z kilku stanowisk: z Pogórza Szydłowskiego (BRÓŻ & PRZEMYSKI 1983), z Przedgórza Iłżeckiego (PIWOWARCZYK & NOBIS 2003), ze Wzgórz Opoczyńskich (TROJECKA-BRZEZIŃSKA 2017) oraz z południowo-zachodniej części Gór Świętokrzyskich (ŁAZARSKI 2019). Jest gatunkiem zagrożonym (kategoria EN) w regionie (BRÓŻ & PRZEMYSKI 2009) z powodu niewielkiej liczby stwierdzonych stanowisk. Na znanych stanowiskach gatunek zmniejsza swoją liczebność głównie z powodu zwierania się muraw piaszczystych (brak luk) i ekspansji wyższych bylin. W skali globalnej (światowa lista gatunków zagrożonych IUCN) nie jest gatunkiem zagrożonym – należy do gatunków najmniejszej troski (kategoria LC) (McFARLANE i in. 2019).

Nowe stanowisko gatunku odnaleziono na terenie kampusu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (kwadrat EE74c12, siatka ATPOL o boku 2,5 km; ZAJĄC 1978; VEREY & KOMSTA 2018). *Vicia lathyroides* rosła w kilku miejscach, we fragmentach muraw piaszczystych (Ryc. 1A). Populacja gatunku liczyła około 50 osobników generatywnych (Ryc. 1B). U kilku z nich pojawiły się już pierwsze, jeszcze nie w pełni dojrzałe strąki (Ryc. 1C). Okazy zielnikowe zostały zdeponowane w Narodowej Kolekcji Bioróżnorodności Organizmów Współczesnych i Kopalnych Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie (KRAM). Skład florystyczny fitocenozy przedstawia poniższe, przykładowe zdjęcie fitosocjologiczne.

Zdj. 1. Data: 01.05.2026, powierzchnia zdjęcia: 10 m², ekspozycja: SWW, nachylenie: 5°, pokrycie roślin w warstwie: c – 90%, liczba gatunków: 24; ChAll. *Vicio lathyroidis-Potentillion argenteae*: *Potentilla argentea* 1, *Veronica verna* +, ***Vicia lathyroides* 1**; ChO. *Corynephoretales canescentis*; ChCl. *Koeleria*

Ryc. 1. *Vicia lathyroides* na nowym stanowisku na terenie kampusu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. A – fragment populacji na piaszczystej murawie, B – osobnik kwitnący, widoczne całobrzegie przylistki i 2–3 pary listków zakończonych krótkim kończykiem, C – osobnik generatywny z widocznym młodym strąkiem (fot. M. Podgórska, 01.05.2026 r.)

Fig. 1. *Vicia lathyroides* at a new locality on the campus of Jan Kochanowski University in Kielce. A – fragment of the population in sandy grassland, B – flowering individual with visible entire-margined stipules and 2–3 pairs of leaflets ending in a short tip, C – generative individual with a visible young pod (photo by M. Podgórska, May 01, 2026)

glaucae-Corynepherea canescentis: *Cerastium semidecandrum* 2, *Sedum acre* +, *Thymus serpyllum* +, *Veronica dillenii* 1; ChCl. *Stellarietea mediae*: *Geranium pusillum* +, *Stellaria media* 2, *Veronica hederifolia* 1, *Veronica persica* 1, *Veronica triphyllos* 1; ChCl. *Molinio-Arrhenatheretea*: *Achillea millefolium* 2, *Festuca rubra* 1, *Plantago lanceolata* 1, *Taraxacum officinale* 1, *Trifolium repens* +; Inne: *Capsella bursa-pastoris* +, *Erodium cicutarium* 1, *Erophila verna* +, *Holosteum umbellatum* +, *Medicago lupulina* +, *Medicago sativa* 1, *Myosotis stricta* 1, *Sedum album* 2.

Kilkanaście lat temu (w 2009 r.) piaszczyste murawy na terenie kampusu UJK obejmowały około 60 arów, natomiast obecnie ich powierzchnia zmniejszyła się o blisko 30%. Murawy stają się coraz bardziej zwarte, pojawiają się w nich coraz więcej bylin, m.in. gatunków łąkowych, które pomimo regularnego koszenia rozprzestrzeniają się, zajmując piaszczyste luki. *Vicia lathyroides* ma obecnie szansę przetrwać na piaszczystych fragmentach muraw na nasłonecznionych przydrożach, gdzie wciąż dochodzi do różnego rodzaju zaburzeń, m.in. wydeptywania oraz usuwania roślin zarastających alejki. Zaburzenia te, podobnie jak w innych siedliskach piaszczystych, mogą mieć pozytywne znaczenie dla utrzymania gatunków muraw napiaskowych (PODGÓRSKA 2025). Aktualnie zaplanowane są działania mające na celu ochronę czynną najlepiej zachowanych fragmentów suchych muraw na piaskach na terenie kampusu UJK, które zostaną wykonane w 2026 r., pod koniec sezonu wegetacyjnego. Będą polegały na punktowym usunięciu rozrastających się bylin (m.in. *Medicago sativa* i *Trifolium repens*), co pozwoli na odtworzenie piaszczystych luk, które będą mogły być zajęte przez gatunki suchych muraw na piaskach, w tym *V. lathyroides*.

Dostępność danych. Dane o występowaniu taksonów przedstawione w niniejszej publikacji są dostępne za pośrednictwem Global Biodiversity Information Facility (GBIF) pod adresem: <https://www.gbif.org/dataset/18fbb43e-bce4-4ba7-b404-767379501618>

Podziękowania. Badania zostały sfinansowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (projekt badawczy nr SUPB.RN.26.194)

Summary. New locality of *Vicia lathyroides* (Fabaceae) in the Góry Świętokrzyskie Mts (Wyżyna Małopolska upland). *Vicia lathyroides* L. (spring vetch) is an annual plant with a weak, sprawling stem 5–25 cm long. It grows in dry, sandy habitats, such as dry grasslands on sands, fallow land and sandy roadsides. The species is characteristic of the *Vicio-lathyroidis-Potentillion argenteae* alliance. It is endangered species in the region (EN), while globally it is listed as least concern (LC) on the *IUCN Red List of Threatened Species*. In the Wyżyna Małopolska upland, it has so far been reported from only a few localities: the Przedgórze Ilżeckie foothills, the Wzgórza Opoczyńskie hills and the south-western part of the Góry Świętokrzyskie Mts.

A new locality of the species was found on the campus of Jan Kochanowski University in Kielce (EE74c12, ATPOL grid square with a side length of 2.5 km). *Vicia lathyroides* grew in several places within fragments of sandy grasslands (Fig. 1A). The population consisted of about 50 generative individuals (Fig. 1B). In a few individuals, the first pods had already developed, although they were not yet fully mature (Fig. 1C). The floristic composition of the phytocoenosis is presented in the following example phytosociological relevé (Zdj. 1).

Data availability. The occurrence data presented in this study are available through the Global Biodiversity Information Facility (GBIF) at: <https://www.gbif.org/dataset/18fbb43e-bce4-4ba7-b404-767379501618>

LITERATURA

- BRÓZ E. & PRZEMYSKI A. 1983. Nowe stanowiska rzadkich gatunków roślin naczyniowych z lasów Wyżyny Środkowomałopolskiej. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica* **29**(1): 19–30.
- BRÓZ E. & PRZEMYSKI A. 2009. The red list of vascular plants in the Wyżyna Małopolska upland (S Poland). – W: Z. MIREK & A. NIKEL (red.), Rare, relict and endangered plants and fungi in Poland, s. 123–136. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- KALINOWSKI P. 2012. Rzadkie rośliny naczyniowe Podlasia Nadbużańskiego – cz. 1. Gatunki siedlisk murawowych, łąkowych i szuwarowych. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **19**(2): 361–377.
- ŁAZARSKI G. 2019. Chronione, rzadkie i zagrożone gatunki roślin naczyniowych we florze Wzgórz Chęcińskich i Pasma Dymińskiego (Wyżyna Małopolska) – cz. I. Gatunki muraw oraz ciepłolubnych okrajków. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **26**(1): 49–73.
- MATUSZKIEWICZ W. 2014. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. s. 537. Wydawnictwo PWN, Warszawa.
- McFARLANE D., MAXTED N. & OSBORNE J. 2019. *Vicia lathyroides*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T176113A1432918. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-2.RLTS.T176113A1432918.en>
- PIWOWARCZYK R. & NOBIS M. 2003. Nowe stanowisko *Vicia lathyroides* (*Papilionaceae*) na Wyżynie Małopolskiej. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **10**: 278–279.
- PODGÓRSKA M. 2025. Flora gatunków roślin naczyniowych „Cmentarza Starego” w Końskich (Wzgórz Opoczyńskie). – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **30**(2): 241–264.
- RUTKOWSKI L. 2014. Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej. s. 814. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- TROJECKA-BRZEZIŃSKA A. 2017. Flora roślin naczyniowych wschodniej części Wzgórz Opoczyńskich (Wyżyna Małopolska). s. 397. Polska Akademia Nauk – Komitet Biologii Organizmalnej, Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Warszawa – Kraków.
- VEREY M. & KOMSTA Ł. 2018. Standaryzacja zapisu podziałów siatki ATPOL. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **25**(1): 107–111.
- WEBB C. J., SYKES W. R. & GARNOCK-JONES P. J. 1988. Flora of New Zealand. Vol. IV. s. 1309. Naturalised Pteridophytes, Gymnosperms, Dicotyledons. Botany Division DSIR, Christchurch.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. – *Wiadomości Botaniczne* **22**(3): 145–155.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2019. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce: Dodatek. s. 320. Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC M. & ZAJĄC A. 2009. Elementy geograficzne rodzimej flory Polski. s. 94. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

MONIKA PODGÓRSKA, *Zakład Biologii Środowiska, Instytut Biologii, Wydział Nauk Ścisłych i Przyrodniczych, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytecka 7, 25-406 Kielce, Polska; e-mail: monika.podgorska@ujk.edu.pl; ORCID: 0000-0003-1777-5534*

Wpłynęło: 18.05.2026 r.; przyjęto do druku: 07.07.2026 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2026-0006>